

LA INSEGURETAT LINGÜÍSTICA EN L'ÚS DE DUES LLENGÜES: ESTUDI COMPARAT DE LA PERCEPCIÓ DE LA INSEGURETAT LINGÜÍSTICA EN EL CONTEXT VALENCIÀ

La finalitat d'aquest treball és presentar els resultats d'una investigació a gran escala realitzada al País Valencià sobre la percepció de la inseguretat lingüística (d'ara endavant, IL) que tenen els joves valencians en les dues llengües oficials del territori: la llengua catalana i la llengua castellana.¹ Totes dues llengües, malgrat la cooficialitat, tenen un estatus ben diferent al País Valencià: la llengua catalana, anomenada comunament i estatutàriament valencià, està sotmesa a un grau molt intens de minorització, mentre que la llengua castellana gaudeix d'un estatus superior com a llengua dominant. Per aquesta raó, esperem trobar diferències en la intensitat amb què els joves perceben la IL en totes dues llengües.

El concepte d'IL apareix per primera vegada en l'àmbit de la sociolingüística variacionista americana a partir dels treballs de William Labov (2006 [1966]). Aquest autor concep la IL com la distància que el parlant percep entre els seus usos lingüístics i els usos lingüístics considerats més formals o normatius. Es tracta, doncs, d'un fenomen intralingüístic que afecta la percepció de l'ús de les diferents varietats socials d'una mateixa llengua, en aquest cas una llengua majoritària, i que podem considerar com la consciència que tenen els parlants del prestigi lingüístic.

Posteriorment, el concepte es va ampliar a partir de les investigacions realitzades per la sociolingüística de l'àrea de la francofonia, especialment a Bèlgica. Els treballs, sobretot de Michel Francard, canvien la perspectiva metodològica dominant fins aleshores, de caràcter quantitatiu, per estudis qualitius que analitzen, sobretot, la IL en la comunitat valona de Bèlgica. Segons explica Francard (1993a: 63-68 i 1993b: 14-17), l'estat d'inseguretat es manifesta en representacions de la pròpia varietat lingüística com a poc legítim.

1. Aquesta investigació s'ha realitzat dins del projecte «La inseguretat lingüística en l'ús de la llengua minoritzada en el sistema educatiu valencià: anàlisi i propostes de millora» (HUM2006-10229), aprovat pel Ministeri d'Educació i Ciència dins del Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica 2004-2007 i cofinançat amb fons FEDER.

tima, subjecta a models lingüístics externs (el francès de l'hexàgon) i necessitada d'estratègies de compensació. Aquest autor també va destacar el paper important que l'escola té en l'aparició de la IL, ja que és la institució que difon les normes socials prestigioses d'ús de la llengua. Cal subratllar que aquests treballs continuen analitzant la inseguretats des d'un punt de vista intralingüístic, si bé ara el fenomen no es produeix entre sociolectes amb diferent grau d'acceptació social, sinó entre varietats geogràfiques d'una mateixa llengua.

La possibilitat de l'aparició d'una IL en l'ús de llengües diferents es planteja durant la dècada dels anys noranta del s. xx. De Robillard (1994), Bretegnier (1996) i Calvet (1996) van proposar l'existència d'una inseguretats «bilingüística», que podria afectar potencialment els parlants de dues o més llengües. Aquest darrer autor va ampliar el concepte en plantejar tres modalitats diferents d'inseguretats, que poden aparèixer combinades: la inseguretats formal, la inseguretats en l'estatus i la inseguretats en la identitat (Calvet 2006 [1999]: 133-145).

Considerem que la IL és un fenomen sociolingüístic important, amb repercussions clares en els processos de normalització lingüística i d'ensenyament-aprenentatge de les llengües. Malgrat això, ha estat poc investigada en el context sociolingüístic de la llengua catalana on, a banda de les nostres investigacions (Baldaquí 2002, 2006, 2009a, 2009b, Baldaquí et alii [en premsa]), només coneixem el treball de Carrera (2003). És per això que ens vam proposar la realització d'un estudi a gran escala del fenomen de la IL en un context, el País Valencià, caracteritzat pels dèficits en el procés de normalització lingüística i en un estrat de població, els joves, d'importància cabdal per al futur de la llengua catalana.

I. ASPECTES METODOLÒGICS

El treball que presentem mostra els resultats de la percepció que tenen del fenomen de la IL lingüística els joves valencians. L'objectiu és presentar una anàlisi comparada de la percepció i les creences que tenen els joves valencians sobre la IL en les llengües catalana i castellana i descriure la relació de la percepció d'aquest fenomen amb altres variables sociolingüístiques rellevants.

L'univers estudiat són els alumnes de 3r i 4t curs de l'Educació Secundària Obligatoria (ESO) de les localitats de predomini lingüístic valencià del País Valencià. Són, per tant, els joves que estan finalitzant l'etapa de l'escolarització obligatòria. La mostra està formada per 2.190 alumnes de 31 centres d'educació secundària de les localitats de predomini lingüístic valencià. Per al disseny de la mostra s'ha seguit un disseny polietàpic estratificat per conglomerats

(centres educatius de secundària),² i el treball de camp es va realitzar entre els mesos de setembre de 2007 i juny de 2008. La mostra és representativa de l'univers estudiat amb una fiabilitat del 95% i un marge d'error que en el context més desfavorable ($p = q = 0,5$) és inferior a 0,03.

L'instrument principal per a analitzar la IL comparada és un *Qüestionari de percepció de la inseguretat lingüística* que hem elaborat. Es tracta d'un test totalment original que té com a finalitat valorar la percepció i les creences que els alumnes enquestats tenen sobre la inseguretat lingüística i que consta de 42 preguntes dobles (referides a les dues llengües oficials) sobre els diferents aspectes que hem considerat que formen part del constructe de la IL.³

El *Qüestionari de percepció de la inseguretat lingüística* és un instrument extens, que inclou diferents perspectives per a l'anàlisi de la percepció de la IL. Aquesta complexitat és lògica si atenem al fet que no és un fenomen simple, sinó que es tracta d'un constructe que inclou factors diversos. Les 42 preguntes dobles d'aquest qüestionari (cadascuna de les preguntes es fa referida a les dues llengües oficials) se centren en els diferents factors que, d'acord amb l'anàlisi de la bibliografia sobre el tema, formen part potencialment d'aquest constructe. Les preguntes del qüestionari es poden classificar en els apartats següents: *a*) l'autoavaluació de la seguretat/inseguretat en les pràctiques lingüístiques personals; *b*) l'autoavaluació de la seguretat/inseguretat que l'enquestat desitjaria tenir en les pràctiques lingüístiques personals; *c*) l'autoavaluació de la qualitat lingüística personal; *d*) l'avaluació de la qualitat lingüística general del territori (localitat, comunitat autònoma); *e*) l'avaluació de la qualitat lingüística dels models de llengua formal de referència i la identificació amb alguns models (TV i llibres de text); *f*) l'avaluació de la dificultat de la varietat formal/escrita de la llengua; *g*) l'avaluació sobre la seguretat/inseguretat en l'estatus lingüístic; *h*) la valoració sobre la seguretat/inseguretat desitjable en l'estatus lingüístic; *i*) l'avaluació sobre el paper de la llengua en la conformació de la identitat de grup, valenciana i espanyola (en l'actualitat i en el futur). És important aclarir que aquest qüestionari no tracta del mateix fenomen estudiat per Labov (és a dir, l'avaluació de la distància entre les produccions lingüístiques

2. La mostra està estratificada proporcionalment segons les variables que s'han considerat més importants per a l'estudi: demografia comarcal (percentatge d'alumnes de 3r i 4t d'ESO sobre el total), entorn sociolingüístic (regions sociolingüístiques del Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics (SIES) de la Generalitat Valenciana), titularitat del centre educatiu (públic, privat o concertat) i tipologia del programa educatiu segons el percentatge d'ensenyament en una o altra llengua (Programa d'Incorporació Progressiva —PIP— o Programa d'Ensenyament en València —PEV—) que segueixen els alumnes. La selecció dels elements de la mostra (grups de classe) s'ha realitzat mitjançant un mostratge aleatori simple i els qüestionaris s'han aplicat a tot l'alumnat dels grups de classe seleccionats.

3. També hem utilitzat un *Qüestionari sociolingüístic* que consta de 53 preguntes referides a la caracterització sociolingüística de l'alumnat i hem construït dues escales d'actituds tipus Likert sobre les actituds respecte de les llengües catalana i castellana.

pròpies i aquelles que considerem més adequades o prestigioses), sinó de la percepció més general que els informants tenen sobre la pròpia seguretat lingüística d'acord amb els factors que hem exposat més amunt.⁴

És evident que l'espai limitat de què disposem ens impedeix fer una anàlisi exhaustiva del conjunt de dades que tenim sobre aquest fenomen. És per això que hem decidit centrar-nos en la descripció de la inseguretat lingüística global en les llengües catalana i castellana en relació amb les principals variables sociolingüístiques que l'expliquen. Així doncs, hem elaborat dos índexs d'IL, un per a cadascuna de les llengües estudiades, que corresponen a les mitjanes aritmètiques de la inseguretat expressada en cadascuna de les llengües. Els valors d'aquestes variables poden oscil·lar entre 0 i 10: les puntuacions altes impliquen una percepció més intensa de la IL i les puntuacions baixes indiquen una menor percepció de la IL. La puntuació 0 indicaria la manca absoluta de percepció de la IL i la puntuació intermèdia (5) indicaria una percepció mitjana de la inseguretat.⁵

II. LA PERCEPCIÓ DE LA INSEGURETAT LINGÜÍSTICA EN LES LLENGÜES CATALANA I CASTELLANA

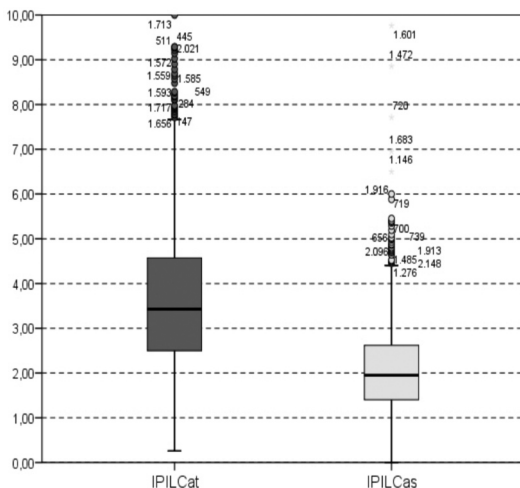
En primer lloc, comparem els valors globals de la percepció de la IL en cadascuna de les llengües per al total de la mostra estudiada.

Com podem veure al gràfic 1, la IL en llengua catalana ($\bar{x} = 3,63$) és substancialment més elevada que en castellà ($\bar{x} = 2,07$). La diferència entre les mitjanes és estadísticament significativa ($t = 36,399$, $p < 0,001$), però ens crida l'atenció el fet que la IL no sembla ser elevada en cap de les dues llengües, ja que en tots dos casos es manté per davall del valor mitjà (5) de la IL segons el qüestionari que hem emprat. Hem de pensar, doncs, que els joves valencians no tenen en general una percepció alta de la seua IL. És també rellevant destacar que la distribució dels valors de la IL en llengua catalana presenta una dispersió notablement més elevada que la que veiem per a la llengua castellana.

Passem a analitzar les relacions de la IL en català i en castellà amb les altres variables sociolingüístiques de l'estudi.

4. De fet, i com expliquem en un altre treball nostre (Baldaquí 2009b: 86-88), tots dos tipus d'inseguretat lingüística —inseguretat formal (laboviana) i percepció de la inseguretat— funcionen de manera contrària, almenys en el nostre context, de forma que és difícil afirmar que formen part d'un mateix constructe.

5. Els dos índexs tenen una fiabilitat, mesurada amb l'estadístic alfa de Cronbach, molt elevada: Índex de Percepció de la IL en llengua catalana (IPILCat): $\alpha = 0,953$; Índex de percepció de la IL en castellà (IPILCas): $\alpha = 0,916$.

GRÀFIC 1: Distribució de la IL en llengua catalana (IPILCat) i castellana (IPILCas).

1. Variables sociolingüístiques generals

Sexe: les xiques presenten una major seguretat lingüística que els xics en les dues llengües (IPILCat: xics \bar{x} = 3,74; xiques \bar{x} = 3,52. IPILCas: xics \bar{x} = 2,18; xiques \bar{x} = 1,96). Les diferències de les mitjanes no són de gran entitat, però no són degudes a l'atzar (p = 0,02; p < 0,001). Sembla, doncs, que en general les dones expressen una major seguretat lingüística que els homes.

Classe social: la relació entre la percepció de la IL i la classe social és feble. Únicament és estadísticament significativa per a la IL en llengua castellana (p = 0,037). En tot cas, observem que les tendències per a la IL en les dues llengües són similars: en la mesura que es puja en l'escala social, la IL és menys intensa en totes dues llengües.

2. Variables referides al context lingüístic

Hi ha tres variables en l'estudi referides al context lingüístic: la percepció dels enquestats de quines llengües predominen en el seu entorn (localitat, barri...), les regions sociolingüístiques on viuen (seguim les establertes pel SIES), que implica un diferent grau de presència social de la llengua catalana, i el fet que els enquestats visquen o no en una zona on es parla el geolecte apitxat, que tradicionalment ha estat estigmatitzat com una varietat poc prestigiosa.

Les dues primeres variables sí que estan clarament relacionades amb la percepció de la IL: els joves que viuen en entorns on la llengua catalana és més present expressen una major seguretat en aquesta llengua i, al mateix temps,

una major inseguretat en la llengua castellana. A l'inrevés, els joves que viuen en entorns on predomina la llengua castellana, expressen major seguretat en aquesta llengua i menor seguretat en català. Un cas especial és el dels joves que viuen en entorns on predomina una llengua diferent del castellà o el català, que expressen una IL elevada en totes dues llengües, encara que major pel que fa a la llengua minoritzada.

La percepció de la IL en llengua catalana és major en aquelles regions sociolingüístiques que la utilitzen menys. Si les ordenem de major a menor inseguretat tenim: regió d'Alacant ($\bar{x} = 3,92$), regió de Castelló ($\bar{x} = 3,76$), regió de la ciutat de València i àrea metropolitana ($\bar{x} = 3,64$), regió d'Alcoi-Gandia ($\bar{x} = 3,32$) i regió de València ($\bar{x} = 2,99$). En el cas de la IL en llengua castellana, l'ordre és pràcticament el contrari: regió d'Alcoi-Gandia ($\bar{x} = 2,62$), regió de València ($\bar{x} = 2,28$), regió de Castelló ($\bar{x} = 2,07$), regió de la ciutat de València i àrea metropolitana ($\bar{x} = 1,93$) i regió d'Alacant ($\bar{x} = 1,91$).

Per últim, és important observar que el context lingüístic apitxat no sembla influir en la percepció de la IL en valencià. De fet, els joves que viuen en localitats apitxades mostren major seguretat lingüística en valencià que la resta de la mostra, encara que les diferències són d'una magnitud reduïda i no són estadísticament significatives ($p = 0,13$).

3. *Variables referides a la primera llengua i la identitat etnolingüística*

Lògicament, la primera llengua determina la percepció que tenen els joves de la IL. En el cas de la percepció de la IL en llengua catalana (IPILCat), podem ordenar els alumnes en ordre decreixent d'IL, amb el resultat següent: altra llengua ($\bar{x} = 4,69$) > bilingües castellà i altra llengua ($\bar{x} = 4,60$) > castellà ($\bar{x} = 4,22$) > bilingües català i altra llengua ($\bar{x} = 3,24$) > bilingües català i castellà ($\bar{x} = 3,08$) > català ($\bar{x} = 2,62$). És evident que les diferències són d'intensitat elevada i, a més, són també totes estadísticament significatives ($p < 0,001$).

Respecte a la percepció de la IL en castellà (IPILCas), les diferències també són estadísticament significatives ($p < 0,001$) però d'una intensitat molt menor. Si n'eliminem els grups «català i altra llengua» i «castellà i altra llengua», que tenen una representativitat molt reduïda (només són el 0,4% i l'1,1% del total respectivament), la seqüència, de major a menor inseguretat, és: català ($\bar{x} = 2,62$) > altra llengua ($\bar{x} = 2,26$) > bilingües català i castellà ($\bar{x} = 2,02$) > castellà ($\bar{x} = 1,80$).

També hem contrastat la percepció de la IL en totes dues llengües amb l'autoadscripció etnolingüística dels enquestats. Pel que fa a la IL en llengua catalana (IPILCat), els joves que s'autoconsideren principalment valenciano-parlants són els més segurs ($\bar{x} = 2,51$), seguits d'aquells que s'autoconsideren bilingües en les dues llengües oficials ($\bar{x} = 3,09$), dels castellanoparlants ($\bar{x} =$

4,34) i, per últim, dels que es consideren principalment parlants d'una altra llengua diferent ($\bar{x} = 4,87$). Els resultats són inversos quan es tracta de la percepció de la IL en llengua castellana (IPILCas): els més segurs són els joves que s'autoconsideren principalment castellanoparlants ($\bar{x} = 1,81$), seguit dels bilingües ($\bar{x} = 2,02$), dels parlants d'una altra llengua ($\bar{x} = 2,36$) i, finalment, dels valencianoparlants ($\bar{x} = 2,63$).

4. Variables referides a la formació lingüística escolar

La variable més relacionada amb la formació lingüística escolar és el programa educatiu, amb dues modalitats: Programa d'Incorporació Progressiva (PIP) i Programa d'Ensenyament en Valencià (PEV).⁶ Una altra variable relacionada, però de caràcter secundari, és la titularitat del centre educatiu en què cursen els estudis els joves enquestats: centres públics o centres privats-concertats.⁷

La percepció de la IL en totes dues llengües està clarament relacionada amb el programa educatiu que han seguit els joves. En el cas de la percepció de la IL en llengua catalana (IPILCat), els joves que han tingut el català com a llengua principal d'aprenentatge (PEV) són clarament més segurs ($\bar{x} = 3,04$) que els que han estudiat en el PIP, vehiculat bàsicament en castellà ($\bar{x} = 4,12$). Per contra, els joves del PIP tenen una percepció de la IL en llengua castellana (IPILCas) clarament més baixa ($\bar{x} = 1,89$) que els que han estudiat en un PEV ($\bar{x} = 2,29$).

La titularitat del centre educatiu també està relacionada amb la percepció de la IL. Els alumnes que han estudiat en centres públics, independentment del programa educatiu, perceben una inseguretat més elevada en castellà ($\bar{x} = 2,17$) que els alumnes dels centres privats-concertats ($\bar{x} = 1,87$). Per contra, els alumnes dels centres públics expressen una percepció de la IL més baixa en llengua catalana ($\bar{x} = 3,57$) que els alumnes dels centres privats-concertats ($\bar{x} = 3,91$).

6. La llengua principal dels aprenentatges en el PIP és el castellà, encara que poden introduir-se algunes matèries no lingüístiques vehiculades en llengua catalana. En el PEV, la llengua principal dels aprenentatges és el català. Encara que l'administració educativa valenciana considera que els dos programes educatius són bilingües, en la pràctica el PEV és un programa educatiu plenament bilingüe, mentre que el PIP ho és en un grau bastant inferior (p. ex., en la mostra amb què treballem, el 19.1% dels alumnes del PIP només cursen en llengua catalana l'assignatura «Valencià: llengua i literatura»).

7. És a dir, centres de titularitat privada, però mantinguts amb fons públics. En el sistema educatiu valencià la pràctica totalitat de l'ensenyament bilingüe (93,3% aproximadament) s'imparteix en els centres públics, però nosaltres, per a la nostra enquesta, hem triat centres educatius, tant públics com privats concertats, que tinguessen els dos programes educatius.

5. Variables referides a la competència lingüística en totes dues llengües

Totes les variables referides a la competència lingüística en valencià correlacionen negativament i amb una intensitat mitjana-alta amb la percepció de la inseguretats lingüística en aquesta llengua (IPILCat): expressió oral ($\rho = -0,610$, $p > 0,001$), comprensió oral ($\rho = -0,457$, $p > 0,001$), lectura ($\rho = -0,515$, $p > 0,001$), escriptura ($\rho = -0,551$, $p > 0,001$).⁸ Per tant, és evident que en la mesura que els joves declaren una millor competència lingüística en llengua catalana disminueix la seua percepció de la IL en aquesta mateixa llengua. Per contra, les correlacions entre la percepció de la IL en castellà (IPILCas) i les variables que descriuen la competència lingüística en valencià són inexistents o d'una intensitat molt reduïda.

Les correlacions entre la percepció de la IL en llengua castellana (IPILCas) i les variables que expressen la competència lingüística en aquesta llengua són negatives, tenen una intensitat mitjana i són estadísticament significatives: expressió oral ($\rho = -0,427$, $p < 0,001$), comprensió oral ($\rho = -0,249$, $p < 0,001$), lectura ($\rho = -0,332$, $p < 0,001$), escriptura ($\rho = -0,426$, $p < 0,001$). Per tant, igual com en el cas anterior, la millor competència lingüística en castellà implica una reducció de la percepció de la inseguretats en aquesta llengua. També trobem que les correlacions entre la percepció de la IL en llengua catalana (IPILCat) i la competència lingüística en castellà són de molt baixa intensitat o inexistents.

6. Variables referides a l'ús lingüístic

Com podem comprovar en la taula 1, la percepció de la inseguretats lingüística en les llengües catalana i castellana correlaciona negativament amb una intensitat mitjana-alta amb l'ús lingüístic en cadascuna d'aquestes llengües i correlaciona positivament amb l'ús de l'altra llengua. Per tant, podem deduir —sense pretendre establir cap relació de causa-efecte— que en la mesura que s'utilitza més una llengua (o que se'n té millor competència lingüística, tal com hem vist en l'apartat anterior) la percepció de la IL lingüística en aquesta llengua disminueix.

Els usos lingüístics de les dues llengües també correlacionen negativament entre si amb una intensitat mitjana-alta ($\rho = -0,674$), la qual cosa és coherent, ja que en la mesura que utilitzem més una llengua deixem d'usar l'altra. Per contra, no hi ha correlació entre la percepció de la inseguretats lingüística en cadascuna de les llengües ($\rho = 0,065$), la qual cosa ens indica que la percepció de la IL en una i altra llengua són fenòmens independents entre si.

8. Utilitzem la correlació per rangs *rho* de Spearman perquè es tracta de variables ordinals.

TAULA 1: Correlacions (rho de Spearman) entre la percepció de la IL en català (IPILCat) i en castellà (IPILCas) i l'ús de totes dues llengües.

		IPILCat	IPILCas	Ús català	Ús castellà
IPILCat	Coefficient de correlació	1.000	.065	-.656	.478
	Sig. (bilateral)	.	.006	.000	.000
IPILCas	Coefficient de correlació	.065	1.000	.278	-.382
	Sig. (bilateral)	.006	.	.000	.000
Ús català	Coefficient de correlació	-.656	.278	1.000	-.674
	Sig. (bilateral)	.000	.000	.	.000
Ús castellà	Coefficient de correlació	.478	-.382	-.674	1.000
	Sig. (bilateral)	.000	.000	.000	.

7. Variables referides les actituds lingüístiques

Hem mesurat l'actitud envers la varietat valenciana de la llengua catalana i envers el castellà amb sengles escales tipus Likert. L'actitud envers el valencià té una correlació negativa alta amb la percepció de IL en aquesta llengua ($r = -0,719$, $p < 0,001$) i una correlació positiva molt baixa amb la percepció de la IL en castellà ($r = 0,180$, $p < 0,001$). A l'inrevés, l'actitud envers el castellà presenta una correlació mitjana de signe negatiu amb la percepció de la IL en aquesta llengua ($r = -0,481$, $p < 0,001$) i una correlació baixa de signe positiu amb la percepció de la IL en valencià ($r = 0,254$, $p < 0,001$).⁹ Per tant, veiem que l'actitud positiva envers una llengua disminueix la percepció de la IL en aquesta llengua, però correlativament augmenta la percepció de la IL en la llengua que hi entra en competència.

8. Variables referides a la identitat valenciana i espanyola

Per últim, hem contrastat la percepció de la IL amb les variables que expressen la identitat, és a dir, el grau en què els enquestats es consideren valencians o espanyols. La percepció de la IL en llengua catalana (IPILCat) corelaciona nega-

9. Utilitzem la correlació de Pearson perquè es tracta, en tots els casos, de variables quantitatives. La fiabilitat (alfa de Cronbach) dels qüestionaris d'actituds és $\alpha = 0,884$ per al cas de l'escala d'actituds envers la varietat valenciana de la llengua catalana i $\alpha = 0,717$ per a l'escala d'actituds envers la llengua castellana.

tivament amb una intensitat mitjana-alta amb la identitat valenciana ($\rho = -0,571$, $p > 0,001$) i no correlaciona amb la identitat espanyola ($\rho = 0,009$, $p = 704$). La percepció de la IL en castellà correlaciona negativament amb una intensitat moderada amb la identitat espanyola ($\rho = -0,221$, $p > 0,001$) i també amb baixa intensitat, però signe positiu, amb la identitat valenciana ($\rho = 0,125$, $p > 0,001$).

BREUS CONCLUSIONS

Com hem vist al llarg del treball, la percepció de la IL en cadascuna de les dues llengües estudiades està clarament relacionada de manera negativa amb les variables que expressen el major grau de competència, identificació, ús, etc. en aquestes mateixes llengües, de manera que la percepció de la inseguretats en cadascuna de les llengües disminueix en la mesura que es tracta de la primera llengua, que s'hi té una bona competència lingüística, que s'usa més, que la llengua forma part del context immediat de comunicació, que s'ha utilitzat com a llengua predominant en la formació escolar, que s'hi té una millor actitud lingüística, que s'identifica com a llengua pròpia, etc. Altres variables sociolingüístiques generals (sexe, classe social) també estan relacionades amb la percepció de la IL, però de manera molt més feble. Aquest resultat sembla lògic, però cal recordar que una altra modalitat de la IL, la inseguretats formal o laboviana, funciona exactament al revés en el nostre context: augmenta en la mesura que se'n té una millor formació lingüística o una actitud més favorable respecte de la llengua.

Així i tot, hi ha alguns aspectes que voldríem destacar d'entre els resultats que hem descrit. El primer, la diferència d'intensitat en la percepció de la IL, que com era previsible afecta més la llengua minoritzada. En segon lloc, cal subratllar la manca de relació de la percepció de la IL en una i altra llengua, que indica que la percepció de la inseguretats en aquestes dues llengües són fenòmens independents en el context estudiat. El tercer punt a destacar és la intensitat moderada de la percepció de la IL pels joves, que ens ha sorprès, especialment en el cas de la llengua catalana en la qual, per tractar-se d'una llengua minoritzada, esperàvem un grau superior de percepció de la IL. En quart lloc, és interessant fixar-se en la percepció relativament elevada de la IL en llengua castellana que mostren alguns dels alumnes que puntuen més alt en les variables que indiquen «valencianitat» lingüística o identitària. Ens sorprén perquè ens consta que tots els joves tenen una bona competència en la llengua dominant, i per això pensem que aquest resultat expressa una percepció distorsionada de la realitat.

JOSEP M. BALDAQUÍ ESCANDELL
 Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
 Universitat d'Alacant

CITACIONS BIBLIOGRÀFIQUES

- Baldaquí 2002: Josep M. BALDAQUÍ, «La (in)seguretat lingüística dels jòvens valencians», *Treballs de sociolingüística catalana*, 16, 147-168.
- 2006: Josep M. BALDAQUÍ, *El model de llengua i la seguretat lingüística dels jòvens valencians*, Barcelona / València, PAM / IIFV.
- 2009a: Josep M. BALDAQUÍ, «La inseguretat lingüística i l'aprenentatge de les llengües minoritzades. Reflexions des del País Valencià», *Revista catalana de pedagogia*, 6, 177-219.
- 2009b: Josep M. BALDAQUÍ, «Inseguretat lingüística o consciència normativa? Inseguretat i ús de la llengua entre els joves valencians», *Zeitschrift für Katalanistik*, 22, 71-94.
- Baldaquí et alii (en premsa): Josep M. BALDAQUÍ / Francesc X. LLORCA / Joan J. PONSODA / Abelard SARAGOSSÀ, «La consciència del prestigi lingüístic entre els joves. Una aportació a l'estudi descriptiu de la inseguretat lingüística formal al País Valencià», *Caplletra*.
- Bretegnier 1996: Aude BRETEGNIER, «L'insécurité linguistique: objet insécurisé? Essai de synthèse et perspectives», dins Didier Robillard / Michel Beniamino (dir.), *Le Français dans l'espace francophone. Description linguistique et sociolinguistique de la francophonie*, vol. 2, París, Honoré Champion Éditeur, 903-919.
- Calvet 1996: Louis-Jean CALVET, «Les 'Edwiniens' et leur langue: sentiments et attitudes linguistiques dans une communauté créolophone», *Revue québécoise de linguistique théorique et appliquée*, 13, 9-50.
- 2006 [1999]: Louis-Jean CALVET, *Towards an ecology of world languages*, Cambridge, Polity (1a ed.: *Pour une écologie des langues du monde*, París, Plon).
- Carrera 2003: Josefina CARRERA, «Algunes consideracions sobre la subjectivitat dels parlants», *Llengua & literatura*, 14, 171-189.
- Francard 1993a: Michel FRANCARD, «Trop proches pour ne pas être différents. Profils de l'insécurité linguistique dans la Communauté française de Belgique», *Cahiers de l'Institut de Linguistique de Louvain*, 19, 3-4, 61-70.
- 1993b: Michel FRANCARD, *L'insécurité linguistique en communauté française de Belgique*, Bruxelles, Service de la Langue Française.
- Labov 2006 [1966]: William LABOV, *The social stratification of english in New York City*, Cambridge, Cambridge University Press (1a ed.: Washington, Center for Applied Linguistics).
- De Robillard, 1994: Didier DE ROBILLARD, «L'insécurité linguistique en français à l'Île Maurice: quand le chat n'est pas là les souris parlent français?», dins Michel Francard / Geneviève Geron / Régine Wilmet R., (ed.), *L'insécurité linguistique dans les communautés francophones périphériques*, vol. II, *Cahiers de l'Institut de Linguistique de Louvain*, 20, 1-2, 109-122.

